Published December 29, 2021 Klapalekiana, **57**: 379–384, 2021
ISSN 1210-6100

Ocenění České společnosti entomologické za rok 2020 – část druhá

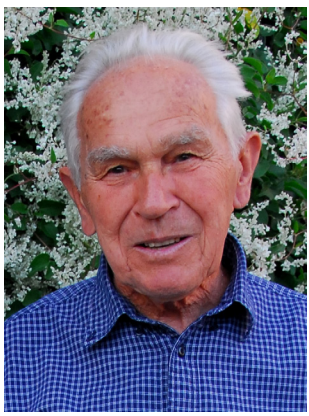
Od roku 2018 uděluje Česká společnost entomologická (ČSE) kromě tradičního čestného členství také ocenění význačných osobností a aktivit české, ale i zahraniční, entomologie a ochrany přírody. Výbor ČSE tímto aktem umožňuje ocenění lidí, kteří například obětavě pracují s mládeží, působí v osvětě a popularizaci pro širokou veřejnost, pomáhají v ochraně přírody nebo dosáhli přes svůj amatérský status výjimečných odborných výsledků.

Ocenění má symbolický charakter a není spojeno s finanční odměnou. Vedle čestné plakety obdrží jeho držitelé skleněnou plastiku ČSE. Společnost vítá jakékoli návrhy na vhodné adepty pro ocenění. Návrh by měl obsahovat dostatečné zdůvodnění pro zařazení do výběru pro udělení ocenění v následujícím roce, o kterém poté hlasuje výbor ČSE. Případné návrhy zasílejte na e-mailovou adresu entospol@gmail.com.

Přestože následující ocenění byla určena k předání v roce 2020, z obecně známých příčin to nebylo možné, zejména s přihlédnutím k pokročilému věku vybraných laureátů. Ocenění tak mohla být předána až v roce 2021. To bohužel způsobilo, že jedno z ocenění muselo být už uděleno *in memoriam*.

David SOMMER

MUDr. Aleš Smetana, CSc. – obdržel ocenění za celoživotní přínos k rozvoji entomologie

Aleš Smetana se narodil 6. dubna 1931 v Hradci Králové. Studoval na lékařské fakultě Univerzity Karlovy a titul MUDr. získal v roce 1956. Během svého působení na tehdejším Ústavu parazitologie Československé akademie věd v Praze získal v roce 1959 titul kandidáta věd (CSc.). Tématem jeho disertační práce byla taxonomie a bionomie vší (Anoplura) Československa. Na tomto ústavu se věnoval studiu ektoparasitů. Působil zejména ve virologické skupině, která se zabývala výzkumem přenosu a cirkulace virů přenášených klíšťaty a komáry (ARBO viry) v přirozených ohniscích. Současně pracoval a publikoval v entomologii. V té době absolvoval mnohé sběratelské exkurze po celém Československu, některé z nich již s Ivanem Löblem.

V roce 1967 získal stipendium ve Výzkumném entomologickém ústavu v Ottawě (Entomology Research Institute, Ottawa). Během tohoto pobytu vytvořil monografii „Revision of the tribe Quediini of America north of Mexico“, která vyšla v roce 1971. V této době vedl početné terénní projekty v Kanadě a Spojených Státech. Po návratu z Kanady nastoupil v roce 1969 jako vědecký pracovník do oddělení entomologie Národního muzea v Praze. V roce 1971 se opět do Kanady vrátil a působil zde dlouhou dobu jako vědecký pracovník již zmíněného entomologického ústavu v Ottawě. Jeho badatelským zájmem byly zejména skupiny vodomilovitých (Hydrophilidae) a drabčíkovitých (Staphylinidae) brouků. Byl členem týmu pracovní skupiny „National Identification Service“, která

realizovala determinaci entomologického materiálu a poskytovala expertízy a konzultace v řadě nejen vědeckých problémů. Dále zastával 15 let post kurátora brouků v Kanadské národní sbírce hmyzu (Canadian National Collection of Insects, Ottawa).

Během své kariéry publikoval mnoho vědeckých prací včetně velkých monografií o drabčíkovitých broucích podtribů Quediina Himálaje (1988) a Taiwanu (1995) a řady prací o čínské fauně podtribů Quediina a Philonthina. Se svým dlouholetým přítelem Ivanem Löblem editoval první vydání katalogu palearktických brouků. Byl členem Royal Entomological Society od London, České společnosti entomologické, Asociación Europea de Coleopterología, Coleopterological Society of Japan a Wiener Coleopterologen Verein. Česká společnost entomologická jmenovala Aleše Smetanu v roce 1997 za mimořádné zásluhy za rozvoj entomologie a její popularizaci svým čestným členem. V roce 2020 bylo rozhodnuto o udělení ocenění za celoživotní přínos k rozvoji entomologie, které již bohužel Aleš osobně nepřevzal. Zemřel letos v srpnu ve věku úctyhodných 90 let. Ocenění mu bylo uděleno *in memoriam* na Valném shromáždění ČSE dne 23. října 2021. Tímto aktem se tak členská základna s Alešem naposledy rozloučila.

David KRÁL

RNDr. Ivan Löbl – obdržel ocenění za celoživotní přínos k rozvoji entomologie

Ivan Löbl se narodil 20. května 1937 v Bratislavě. Jeho otcem byl slovenský ekonom, pedagog a politik Evžen Löbl. Druhou světovou válku prožila Ivanova rodina v emigraci v Anglii, po válce bydleli krátce v Praze. Po únoru 1948 byl Ivanův otec v politickém procesu s Rudolfem Slánským odsouzen k doživotnímu vězení, propuštěn byl až v roce 1960 a v roce 1963 byl rehabilitován. V této době musela jeho rodina čelit mnoha potížím. V padesátých letech pobývala ve Dvoře Králové nad Labem a v Hradci Králové, kde Ivan pracoval jako pomocný dělník. V Hradci se v roce 1954 seznámil s entomologem Alešem Smetanou a z tohoto setkání vzniklo přátelství na celý život, které trvalo až do Alešovy smrti v letošním srpnu. Právě pod Alešovým vlivem se Ivanův studentský zájem o přírodu zformoval v celoživotní oddanost entomologii – především drabčíkovitým broukům. Od roku 1955 žil Ivan opět na Slovensku. Po ukončení středoškolské docházky nastoupil v roce 1959 jako zoologický preparátor v Krajském muzeu v Trnavě. V letech 1962 až 1968 působil jako entomolog ve Slovenském národním muzeu v Bratislavě. Současně studoval na Přírodovědecké fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, kde také získal v roce 1968 doktorát. Na podzim téhož roku, krátce po doktorské zkoušce, opouští Ivan kvůli politickým událostem Československo a odchází do švýcarské Ženevy. Zde se ještě v témže roce stává výzkumným pracovníkem Ženevského přírodovědného muzea (Muséum d'histoire naturelle de Genève). V roce 1992 byl jmenován vedoucím entomologické oddělení tohoto muzea, a po odchodu do důchodu v roce 1999 zůstává v muzeu jako emeritní pracovník.

Se sběrem hmyzu začínal Ivan v Čechách, na Slovensku a posléze v dalších zemích střední Evropy. Po příchodu do Ženevy rozšířil svoji působnost nejprve na oblast Středomoří, a poté na jihovýchodní Asii, ve které navštívil většinu zemí, některé opakovaně. Věnoval se hlavně metodice prosevu a následného získávání brouků ze vzorků pomocí eklektorů. Velké množství materiálu, do té doby ve značné míře opomíjených půdních brouků z tropů, podstatně rozšířilo sbírkový fond ženevského muzea a zásadním způsobem přispělo k proměně původně městského regionálního muzea v pracoviště mezinárodního významu.

Obr. 2. Koleopterologické setkání v Beutelsbachu, Ivan Löbl a Josef Jelínek, říjen 2015. Fotografie J. Hájek.

Od roku 1968 je Ivan Löbl členem Švýcarské entomologické společnosti (Swiss Entomological Society). Z Československé společnosti entomologické byl po emigraci vyloučen, rehabilitován byl společně s Alešem Smetanou v roce 1994. V roce 2008 byl Ivan zvolen čestným členem ČSE. Za výjimečný přínos k systematice brouků obdržel Ivan (opět s Alešem Smetanou) v roce 2007 u příležitosti 20. mezinárodního sympozia pro entomofaunistiku ve střední Evropě v rumunské Kluži „čestnou medaili za mimořádné úspěchy v oblasti entomofaunistiky".

Ivan publikoval na 400 původních vědeckých prací a popsal těžko uvěřitelných 1500 nových taxonů, především drabčíků z podčeledí Scaphidiinae a Pselaphinae. Zabýval se ale také dalšími skupinami drabčíků, miniaturními brouky z podřádu Myxophaga, obskurními čeleděmi Sphaeritidae, Jacobsoniidae, Pterogeniidae a dalšími. Více než 350 taxonů bylo pojmenováno na jeho počest. A ani jedno z těchto čísel navíc není konečné. I ve svých 84 letech se Ivan věnuje entomologii každý den. Pro jeden lidský život nedostižným cílem je taxonomické zpracování rozsáhlého muzejního materiálu drabčíkovitých brouků podčeledi Scaphidiinae, na které zůstává jediným světovým specialistou.

Pro všechny entomology se stal Ivan známý díky Palearktickému katalogu brouků, který editoval, jak jinak, společně s Alešem Smetanou. Osm dílů pokrývajících kompletní výčet palearktických brouků vyšlo v letech 2003 až 2013; v následujících letech (2015–2020) se Ivan podílel autorsky i editorsky ještě na reedici čtyř dílů tohoto velkolepého díla. Kromě toho se v posledních letech aktivně podílí na obhajobě a propagaci klasické alfa-taxonomie a na nezbytnosti poznání a popsání biodiverzity organizmů na Zemi. V neposlední řadě je členem skupiny specialistů zabývající se návrhem úprav problematických částí pravidel zoologické nomenklatury.

Do České republiky jezdí Ivan v posledních letech jen výjimečně. Stejně jako řada dalších evropských entomologů si ale oblíbil pravidelná podzimní broukařská setkání v německém Beutelsbachu. Zde se vždy hlásil k české enklávě a v družném hovoru s námi strávil několik nezapomenutelných večerů. Bohužel současná doba setkávání nepřeje, takže momentálně jsme o privilegium setkávání s Ivanem ochuzeni. Přejeme tedy Ivanovi do dalších let pevné zdraví, optimismus a elán a doufáme, že v blízké budoucnosti se budeme moci opět těšit na pravidelná setkávání. Ocenění bude Ivanovi předáno při nejbližší možné příležitosti.

Jiří HÁJEK & Josef JELÍNEK

Časopis Západočeské entomologické listy – obdržel ocenění za přínos k rozvoji české entomologie

Mezi držiteli ocenění ČSE je časopis Západočeské entomologické listy (ZEL) prvním případem, kdy nedochází k vyzdvižení konkrétní osobnosti, ale entomologii a ČSE prospěšné činnosti.

Časopis byl založen v roce 2010 iniciativou několika členů Západočeské pobočky ČSE. Vzhledem k absenci finančních zdrojů v pobočce se zakládající členové rozhodli řešit nový projekt nízkonákladově a k tomu se ideálně nabízela elektronická forma časopisu. Na počátku byl časopis koncipován jako platforma pro publikace regionálního charakteru se zaměřením na faunistiku a bionomii hmyzu. Tento prvotní záměr byl ale naplněn jen v prvním ročníku. Už v roce 2011 se redakce časopisu rozhodla přijmout k řízení i práci, přesahující hranice

Obr. 3. Vzhled webové stránky časopisu Západočeské entomologické listy na adrese https://www.entolisty.cz/.

nejen západních Čech, ale i České republiky. Postupně tak opadly limity regionální působnosti a časopis se etabloval jako vyhledávané entomologické periodikum pro publikace, nejen České republiky, ale i Slovenska. Je volně dostupný na adrese www.entolisty.cz. Časopis řídí od počátku pětičlenná redakce, kterou v současné době tvoří Stanislav Benedikt, Libor Dvořák, Petr Heřman, Zbyněk Kejval (šéfredaktor) a Filip Trnka. V průběhu let v redakci působili také Pavel Bezděčka, †Ivo Těťál a Jiří Hejkal. Sazbu časopisu zajišťuje Libor Dvořák a správcem webových stránek je Lenka Benediktová.

V prvních deseti ročnících bylo v časopise publikováno 123 původních prací 75 autorů v celkovém rozsahu 1312 stran. Každá z prací prošla dvěma nezávislými recenzemi, které pro redakci připravila více než stovka recenzentů. Zásluhou pružné práce redakce se průměrná doba redakčního procesu od zaslání práce do redakce až po publikování pohybuje okolo pouhých 60 dnů. Zatím tématicky převažují práce se zaměřením na Coleoptera, významný počet prací patří také řádům Diptera a Hymenoptera. V roce 2012 byl časopis zařazen do evidence archivu Národní knihovny ČR.

Časopis Západočeské entomologické listy je příkladem obětavé a nezištné práce, která přispívá jak k šíření vědeckých poznatků, tak i popularizaci entomologie. Do dalších let přejeme časopisu a jeho redakčnímu kolektivu mnoho plodných ročníků, kvalitních autorů a vděčných čtenářů.

Stanislav BENEDIKT

Závěrem

V uplynulých letech se výbor ČSE rozhodl ocenit především členy, kteří se značně zasloužili o spolkovou činnost v rámci ČSE a/nebo rozvoj a podporu práce s mládeží. Letos byla ocenění předána za přínos k rozvoji entomologie jako vědního oboru. Obě oceněné osobnosti se v uplynulých desetiletích zasloužily především o pokrok na poli klasické alfa-taxonomie, shodou okolností šlo v obou případech o drabčíkovité brouky (Staphylinidae) – rozsáhlou a dosud málo známou i nedostatečně zpracovanou skupinu brouků. V dnešní době rozvoje molekulárně-genetických technik a rozsáhlých ekologických studií bývá toto tradiční odvětví entomologie neprávem přehlíženo a podceňováno. Další opomíjenou součástí entomologie je dnes faunistická práce, se kterou se pojí ocenění časopisu Západočeské entomologické listy. Nezbývá než doufat, že následující generace docení kvality a potřebu disciplín, na kterých byla tradice entomologie u nás postavena. I v dnešní době mají obě disciplíny co říct nejen amatérským zájemcům o hmyz, ale i profesionálním entomologům.

David SOMMER

Stanislav BENEDIKT, Západočeská pobočka ČSE, Plzeň

Jiří HÁJEK, Entomologické oddělení, Národní muzeum, Praha

Josef JELÍNEK, Entomologické oddělení, Národní muzeum, Praha

David KRÁL, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha

David SOMMER, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha